

забезпечення безпеки, проте на практиці виявилися нездатними реалізувати цю функцію [3, с. 139-140].

Варто підкреслити, що тільки науково обґрунтовані оціночні судження про можливий стан відповідного об'єкта дослідження дозволяють визначити стратегічні вектори змін, врахувати ризики і тенденції, інтегрувати міжнародні стандарти та виробити ефективну модель правового регулювання. При цьому концепт стійкості є ключовим у сучасному безпековому дискурсі. Він передбачає здатність системи абсорбувати загрози, адаптуватися та швидко відновлюватися. Юридичне прогнозування має забезпечити закріплення стійкості як правового принципу та практичного критерію ефективності.

Таким чином, юридичне прогнозування є не допоміжною, а стратегічною функцією правотворчості й слугує необхідною умовою реформування безпекового законодавства в Україні. Воно також дозволяє синхронізувати процеси трансформації національного конституціоналізму з викликами сучасного безпекового середовища та міжнародними зобов'язаннями України. Без системного прогнозного підходу неможливе формування ефективної правової основи національної стійкості.

Список використаних джерел:

1. Крусян А. Р. Сучасний український конституціоналізм в умовах воєнного стану. *Експерт: парадигми юридичних наук і державного управління*. 2022. № 3(21). С. 12-22
2. Consolidated versions of the Treaty on European Union and the Treaty on the Functioning of the European Union (2012/C 326/01). Official Journal of the European Union. Volume 55. 26 October 2012. URL: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ> (дата звернення: 18.06.2025).
3. Рогач О. Я., Белов Д. М. Зміна сучасної парадигми українського права в умовах військової агресії з боку РФ. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету*. 2022. Серія ПРАВО. Випуск 70. С. 136-141.

Чеханюк Леся Володимирівна,

доцент кафедри конституційного права та прав людини Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук

ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ЦІННОСТЕЙ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Каталізатором формування нового світового порядку стали трагічні події Другої світової війни, яка виявилась найбільш руйнівною з усіх воєн за весь час існування людської цивілізації. Небачені до того руйнування цивільної інфраструктури та цілеспрямоване винищення населення сколихнули увесь світ. Саме війна стала тим переломним моментом, що визначив подальшу

економічну, соціальну, політичну, військову та ціннісну трансформацію усіх країн світу. Так, формування нового світового порядку ознаменувалося зародженням одразу декількох міжнародних утворень, покликаних забезпечити взаємопорозуміння та співпрацю між різними країнами світу, мир та безпеку світової взаємодії.

Зокрема у 1945 році було утворено Організацію Об'єднаних націй (ООН), яка на сьогодні є найвпливовішим центром вирішення глобальних проблем, актуальних для всього людства. ООН є універсальною міжнародною організацією, яка об'єднує у своєму складі 193 країни світу та два спостерігачі (Ватикан і Палестину). Статут ООН, як основоположний та обов'язковий для усіх держав світу документ, визначає основну мету діяльності цієї організації та закріплює принципи міжнародного співробітництва. Саме він заклав фундамент для сучасного світового порядку, заснованого на підтриманні миру і міжнародної безпеки, утриманні від застосування сили або загрози силою, мирному врегулюванню спорів, поваги до принципу рівності та самовизначення народів, добросовісному виконанню взятих на себе зобов'язань та ін. ООН, ініціювавши прийняття Загальної декларації прав людини, вперше на міжнародному рівні закріпив каталог невід'ємних прав і свобод людини, поклавши початок новій ері взаємовідносин між людиною, державою та міжнародним співтовариством.

Міжнародна ситуація, яка склалася на початку 50 років минулого століття, змусила країни Європи подбати про формування спільного майбутнього задля забезпечення власної безпеки та захисту національних інтересів. Визначальними чинниками, які сприяли утворенню першої європейської організації співпраці – Ради Європи – було прагнення запобігти новим конфліктам, потреба миру та безпеки, взаємного порозуміння між країнами, ефективного відновлення після війни та захисту прав людини. Рада Європи, як регіональна міжнародна організація 46 держав-членів у європейському просторі, була творена 5 травня 1949 року. Преамбула Статуту Ради Європи наголошує на «підтвердженні своєї відданості духовним та моральним цінностям, які є спільним надбанням їхніх народів і справжнім джерелом особистої свободи, політичної свободи та верховенства права, принципам, які становлять підвалини кожної справжньої демократії» [1]. Найголовнішим надбанням Ради Європи є прийняття Конвенції про захист прав людини і основних свобод 1950 року, яка стала ядром найбільш ефективної системи охорони людських прав і сформувала єдиний у світі механізм – Європейський суд з прав людини, до якого може поскаржитися особа на свою державу у разі порушення її прав та неспроможності знайти захисту у національній судовій системі. Обстоюючи європейські цінності, у тексті Конвенції вказується на спільну спадщину європейських держав щодо ідеалів, свободи і верховенства права, колективного гарантування певних прав, проголошених у Загальній декларації [2]. Наголошується на важливості прав людини, які є духовним і моральним надбанням і цінністю Європи [3]. Таким чином, Рада Європи взяла на себе провідну роль у сфері захисту демократії, верховенства права та прав людини у післявоєнний період.

Задля відновлення європейської економіки та інфраструктури, ефективного контролю та використання найважливіших галузей промисловості, міністр закордонних справ Франції Роберт Шуман запропонував створити новий план часткової економічної інтеграції. Так, 9 травня 1950 року було підписано Декларацію Роберта Шумана, яка пропонувала створити організацію, що контролюватиме видобування вугілля та виробництво сталі у ФРН та Франції. План Шумана та Моне був реалізований 18 квітня 1951 року підписанням Паризького Договору про створення Європейського Співтовариства Вугілля і Сталі. Членами нової організації стали Франція, ФРН, Італія, Голландія, Бельгія та Люксембург [4]. Однією з головних цілей плану стало примирення Франції та Німеччини та недопущення між ними війни у майбутньому. Найважливішим засобом досягнення цієї мети мав стати механізм управління та наднаціонального контролю над виробництвом і торгівлею стратегічною для військових потреб продукцією – вугіллям та сталлю. У результаті діяльності цього союзу було створено нову для Європи глобальну концепцію перерозподілу ресурсів. Окрім економічної стабілізації почалася активна суспільна трансформація ставлення до прав людини, у державах розгортаються дискусії щодо необхідності нормативного закріплення соціально-економічних прав.

І хоч такий перший крок до економічної інтеграції окремих країн Європи став значним проривом у розбудові європейського об'єднання, лідери деякі країн прагнули прогресу й у інших галузях, зокрема у сфері безпеки та оборони. Корейська війна початку 1950-х років знову привернула увагу до цього питання і спонукала зробити спробу заснувати спільну європейську армію. Так, 27 травня 1952 року країни «європейської шістки» підписали Договір про заснування Європейського оборонного співтовариства. 23 березня 1957 року відбулося підписання Римських договорів, якими було створено Європейське економічне співтовариство та Європейське співтовариство з атомної енергетики (Євроатом), а метою Союзу декларується збереження миру і свободи.

Подальший розвиток ЄС характеризується поступовим розширенням складу учасників та поглибленням інтеграції. Важливим кроком стало підписання у 1986 році Єдиного європейського акту, який визначив подальші цілі Європейської інтеграції та містив першу офіційну появу списку цінностей: у преамбулі Акту європейські країни заявляли про свою «рішучість сприяти спільними зусиллями розвитку демократії, що спирається на основні права... і, в першу чергу, на право свободи, рівності і соціальної справедливості» [5].

7 лютого 1992 року було підписано Договір про Європейський Союз – Маастрихтський договір, завдяки якому Європейський Союз постав у своєму сучасному вигляді, а перелік основоположних принципів доповнився та включав зокрема такі принципи: свободи, демократії, поваги до прав людини, основних свобод і верховенства права [6]. Згодом договори неодноразово змінювалися та коригувалися.

Однак, першим документом, у якому використовується термін «цінності» став Договір про запровадження Конституції для Європи (2003). Хоча сам

договір так і не набув чинності, однак він став визначальним щодо нормативного закріплення та подальшого розвитку цінностей як цементуючої основи функціонування Європейського союзу. Зокрема стаття 2 документу визначає, що «Союз заснований на цінностях поваги людської гідності, свободи, демократії, рівності, верховенства права та поваги прав людини. Ці цінності є спільними для держав-членів у суспільстві плюралізму, толерантності, справедливості, солідарності і недискримінації» [7]. Таким чином, в якості цінностей виокремлюються повага людської гідності, свободі, демократія, рівність, верховенство права та повага прав людини. З буквального тлумачення можна припустити, що до цього списку можна включити також плюралізм, толерантність, справедливість, солідарність, недискримінація, хоча чіткої вказівки, що це є цінностями, не міститься [3].

У грудні 2007 року глави держав і урядів ЄС підписали Лісабонський договір про реформу Європейського Союзу, який набув чинності 1 грудня 2009 року. Договір передбачає далекосяжні реформи, спрямовані на демократизацію, прозорість управління та ефективність функціонування ЄС, а також надаючи такій категорії як «Європейські цінності» нового правового виміру та конкретного юридичного змісту. Використання саме терміна «цінності» в новій редакції Договору про Європейський Союз покликано підкреслити, що європейська інтеграція та створюване в її межах право мають відповідати нормам моралі, і ні в якому разі не суперечити їм. Проголошення цінностей у Лісабонській редакції Договору про Європейський Союз говорить про рух Європейського Союзу як наднаціонального утворення до ще більшого зближення його держав-членів і взаємодоповнення національного права, права ЄС та міжнародного права. У статті 2 Лісабонського договору йдеться про те, що Союз засновано на таких цінностях: поваги до людської гідності, свободи, демократії, рівності, верховенства права, поваги до прав людини, зокрема осіб, що належать до меншин. Ці цінності є спільними для всіх держав-членів у суспільстві, де панує плюралізм, недискримінація, толерантність, правосуддя, солідарність та рівність жінок і чоловіків. Союз має інституційну структуру, спрямовану на те, щоб поширювати цінності Союзу. Поважати і дотримуватися цих цінностей – обов'язок як Союзу в цілому, так і кожної окремої держави, що до нього входить. Відданість цінностям ЄС також виступає як непорушна умова, що пред'являється до держав, які бажають вступити до складу Європейського Союзу [8].

Аналізуючи все вищенаведене, можна зробити висновок про те, що Європейський Союз пройшов складний еволюційний шлях від невеликого об'єднання кількох країн, що консолідувалися задля врегулювання конкретних безпекових та економічних негараздів, до складної наддержавної інституційної структури, яка об'єднала спільними цінностями значну частину європейського континенту. Таким чином, на сьогодні Європейський Союз варто розглядати не лише як економічний чи політичний Союз, а передусім як Союз цінностей.

Список використаних джерел:

1. Статут Ради Європи. Лондон 5 травня 1949 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_001#Text
2. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (з протоколами) (Європейська конвенція з прав людини). Конвенцію ратифіковано Законом № 475/97-ВР від 17.07.97. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text
3. Мотиль В.І. Зародження та розвиток цінностей Європейського Союзу. Науковий вісник Ужгородського Національного Університету, Серія Право. 2024. Випуск 85: частина 4. С. 300-307. DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.85.4.44>
4. Декларація Роберта Шумана. Історія європейської ментальності. Івано-Франківська обласна універсальна наукова бібліотека ім. І. Франка. URL: <https://lib.if.ua/publish2010/1273823974.html>
5. Єдиний європейський акт URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_028#Text (дата звернення: 25.06.2025)
6. Консолідовані версії Договору про Європейський Союз та Договору про функціонування Європейського Союзу (2010/с 83/01). *Офіційний вісник європейського союзу*. 30.3.2010. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_b06#Text
7. Договір про запровадження Конституції для Європи (проект). 2003. Конституційні акти Європейського Союзу .Частина I. Упорядник Г. Друзенко, за загальною редакцією Т. Качки. К.: Видавництво «Юстініан», 2005 р. 512 с. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_647#Text
8. Treaty of Lisbon amending the Treaty on European Union and the Treaty establishing the European Community, signed at Lisbon, 13 December 2007. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:12007L/TXT>

Федорак Вероніка Петрівна,

здобувачка ступеня вищої освіти бакалавра Навчально-наукового інституту поліцейської діяльності Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник:

Халюк Сергій Олександрович,

завідувач кафедри конституційного права та прав людини Національної академії внутрішніх справ, доктор юридичних наук, доцент

ВПРОВАДЖЕННЯ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ З ПРАВ ЛЮДИНИ В КОНСТИТУЦІЮ УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ

Питання імплементації міжнародних стандартів з прав людини в Конституцію України набуло особливої ваги в умовах євроінтеграції, воєнного